

Er du Svend eller er du Pia? Stance og positionering i fokusgruppesamtaler om engelsk i Danmark

AF KAMILLA KRAFT OG DORTE LØNSMANN

Resumé

Engelsk spiller i dag en betydelig rolle i det danske sprogsamfund. Man møder engelsk i fjernsynet, i gadebilledet, på arbejdspladsen og på sociale medier. Men der er stor forskel på, hvordan danskerne møder engelsk. For nogle medlemmer af det danske sprogsamfund er engelsk en naturlig del af hverdagen; for andre er engelsk en påtrængende eller ligefrem uvelkommen besøgende. I denne artikel undersøger vi, hvordan forskellige grupper positionerer sig i relation til engelsk i Danmark. Ved hjælp af fokusgruppeinterviews analyserer vi otte forskellige gruppers stance, og de især politiske arketyper, de trækker på, når de diskuterer engelsk i Danmark. Vores analyse viser, at deltagernes positioneringer i forhold til persontyper som den globaliseringsvenlige og veluddannede type og den ældre, skeptiske boomertype trækker på to underliggende sprogideologiske grundfortællinger om engelsk i Danmark. Én grundfortælling sammenkæder brugen af engelsk med alder. En del af denne fortælling er, at ældre danskere både har svært ved at begå sig på engelsk og er mere skeptiske over for engelsk end de yngre. Den anden sprogideologiske grundfortælling sammenkæder skepsis over for engelsk med ideologien om ”(kun) dansk i Danmark” og med et højreorienteret politisk ståsted, hvor skepsis i forhold til engelsk ikke handler om personlige sprogkompetencer, men om en politisk forankret skepsis mod det udefrakommende.

1 Introduktion

Engelsk spiller i dag en betydelig rolle i det danske sprogsamfund. Danskerne møder engelsk i fjernsynet, i radioen og på sociale medier. Engelsk spiller en central rolle i uddannelsessystemet fra 1. klasse i folkeskolen til og med universitetet. Man møder engelsk på arbejdspladsen, i gadebilledet og i butikker. Engelsk bruges, når man ikke kan bruge dansk, fx til at kommunikere med kolleger eller naboer fra udlandet, men også sommetider sammen med dansk, fx i unges kommunikation på sociale medier, eller i stedet for dansk, hvis man fx vælger at se en engelsksproget film på Netflix i stedet for en dansk eller en med

danske undertekster. Men der er stor forskel på, hvordan vi møder engelsk. For nogle medlemmer af det danske sprogsamfund er engelsk en naturlig del af hverdagen, noget man ikke tænker nærmere over. For andre er engelsk en påtrængende og måske uvelkommen besøgende. I denne artikel undersøger vi, hvordan forskellige grupper positionerer sig i relation til engelsk i Danmark.

Ved hjælp af fokusgruppeinterviews analyserer vi otte forskellige gruppers stance, og de især politiske arketyper, de konstruerer og trækker på, når de diskuterer engelsk i Danmark. Vores forskningsspørgsmål lyder: Hvordan positionerer deltagerne sig i relation til især politiske standpunkter og personer, når de diskuterer engelsk i Danmark? Vi undersøger deltagerens stance, positioneringer og de underliggende sprogideologier som de trækker på. Vi ser stance, positioneringer og sprogideologier som aspekter af sociolingvistiske forandringsprocesser drevet af globalisering (Coupland 2014). Sociolingvistiske forandringer kan kort forklares som samspillet mellem forandringer i samfundet, i sprogideologier og i sproglig praksis. Ved at se på stances i forhold til engelsk i Danmark, de underliggende ideologier og politiske typer deltagerne trækker på, kan vi således få et indblik i, hvordan sproglige forandringer i form af mere engelsk hænger sammen med samfundsmæssige forandringer.

Artiklen er struktureret på følgende vis: Sektion 2 er en litteraturoversigt, der ser nærmere på tidligere forskning om forholdet til engelsk i Danmark. Herefter beskriver vi i afsnit 3 vores teoretiske rammeværk med udgangspunkt i stance, positionering og sprogideologier, mens afsnit 4 er vores metodeafsnit, hvor vi introducerer etnografisk baserede fokusgrupper. Afsnit 5 indeholder analysen, mens afsnit 6 indeholder en diskussion af og vores endelige konklusioner om positionering og sprogideologier omkring engelsk i Danmark, og hvordan de hænger sammen med sproglige og samfundsmæssige forandringer.

2 Litteraturoversigt: Opfattelser af engelsk i Danmark

Danskernes opfattelse af engelsk i Danmark har været undersøgt med flere forskellige metoder. Projektet Moderne Importord i Norden undersøgte i starten af 2000'erne engelskindflydelsen i de nordiske sprog, samt holdninger til engelsk i de nordiske sprogsamfund. I en telefoninterviewundersøgelse fandt man, at danskerne i højere grad end deres nordiske naboer var positivt indstillede over for engelsk (Kristiansen 2009). En spørgeskemaundersøgelse af danskerne og det engelske sprog undersøgte, om danskerne så engelsk som en trussel mod dansk sprog og kultur eller som en naturlig konsekvens af et større samkvem med resten af verden (Preisler 1999). Generelt var respondenterne enige i

begge dele. Der er altså ikke nødvendigvis nogen modsætning imellem at se engelsk i Danmark som en naturlig del af globaliseringen og samtidig mene, at det er en trussel mod dansk sprog og kultur. En anden undersøgelse af *unge* danskeres holdninger til engelsk var også baseret på spørgeskemadata (Heidemann Andersen 2002). Den viste, at brugen af engelsk for de 15-21-årige respondenter symboliserede ungdomsidentitet. Heidemann Andersen (2001) undersøgte også unges holdninger til dansk vis-à-vis engelsk bøjning og stavemåde af engelske lån, og her fandt hun, at de unge langt overvejende foretrak engelsk bøjning og stavemåde. Heidemann Andersen konkluderede derfor, at de unge havde positive holdninger over for engelsk.

Moderne Importord i Norden undersøgte endvidere holdninger til engelsk ved hjælp af en masketest, og her var resultaterne interessant nok anderledes end i telefoninterviewundersøgelsen. Deltagerne i den danske masketest vurderede således personen bag maskerne signifikant mere positivt, når hun udelukkende brugte danske ord, end når hun talte engelskfarvet dansk (Kristiansen 2009). Ladegaard og Sachdev (2006) undersøgte holdninger til forskellige engelske varieteter i Danmark ved hjælp af et verbal guise-studie blandt gymnasieelever og universitetsstuderende. Her vurderede deltagerne RP højt på status- og kompetenceparametre, og som den foretrukne udtalenorm. Standard American blev også evalueret positivt, mens Cockney, skotsk og australsk engelsk lå lavere. I spørgeskemadelen af studiet undersøgte Ladegaard og Sachdev, hvordan kulturelle præferencer hænger sammen med sprogholdninger. Her fandt de, at mens de unge langt overvejende foretrak amerikansk kultur, svarede over halvdelen, at de gik efter en britisk accent i deres eget engelsk. Som et citat fra en af deltagerne så fint opsummerer resultaterne: "I like the Americans and American history and culture seem more appealing and exciting but I certainly don't aim for an American accent" (2006: 102).

Opfattelsen af engelsk i Danmark har også været undersøgt kvalitativt. I Preislers (1999) undersøgelse indgik også et etnografisk studie af engelsk som værdisymbol i fem angloamerikanske subkulturer, fx computerhackere, hiphoppere og rockmusikere. Preisler konkluderede, at engelsk var et centralt værdisymbol i disse subkulturer, og at beherskelsen af den rigtige engelske terminologi gav status og prestige til udøverne. Derudover teoretiserede Preisler, at engelsk kom ind i Danmark fra neden, altså fra subkulturer, hvorfra det sammen med andre subkulturelle stilmarkører, såsom hiphoptøj, spredte sig til mainstream. Denne teori blev bekræftet i Lønsmanns (2009) undersøgelse af engelsk i computergamersubkulturen. Gennem observationer, optagelser af interaktion samt et fokusgruppeinterview viste Lønsmann, at de unge computerspillere så engelsk som et

værdisymbol i subkulturen, men også at brugen af engelske udtryk, som fx 'lol', spredte sig fra subkulturen og derfra til andre unge, der ikke spillede computerspil. Thøgersens (2010) interviewundersøgelse fokuserede ikke på subkulturer, men inkluderede et bredere udsnit af befolkningen, nemlig 49 repræsentanter fra fire forskellige livsstile. Thøgersens deltagere kan karakteriseres som engelskpositive. Han fandt dels en diskurs om engelsk som verdens defaultsprog, og dels en diskurs om engelsk som et tegn på modernitet og internationalisering.

Opfattelser af engelsk i Danmark er altså indtil nu undersøgt ved hjælp af spørgeskemaundersøgelser, verbal guise-tests, etnografiske undersøgelser samt interviews. Mens de fleste undersøgelser viser generelt positive holdninger til engelsk i Danmark, er det ikke et entydigt billede. Nogle undersøgelser finder, at engelsk ses som en trussel mod dansk sprog og kultur, eller at engelskpåvirket dansk nedvurderes. Alle undersøgelserne er dog en del år gamle, og en stor del af dem fokuserer på unge mennesker. Samtidig ved vi, at kontakten med engelsk i Danmark er blevet hyppigere de sidste 25 år (Thøgersen og Preisler 2023), og at danskernes møder med engelsk har ændret karakter i takt med, at engelsk i højere grad er blevet en del af hverdagen for den brede befolkning. Der er derfor behov for at undersøge, hvordan et bredt udsnit af befolkningen i dag forholder sig til mødet med engelsk.

3 Stance, positionering og sprogideologier

I denne artikel undersøger vi, hvordan folk forholder sig til det engelske sprogs tilstedeværelse i Danmark. Vi trækker på de teoretiske begreber stance, positionering og sprogideologier. Inden for sociolingvistikken har Du Bois defineret stance som bestående af tre elementer: en evaluerende del, hvor taleren evaluerer et objekt, en positionerende del, hvor taleren positionerer sig selv, og en alignment-del, hvor taleren enten konvergerer eller divergerer i forhold til andres positioner (Du Bois 2007). Når man analyserer stance, bliver man altså ifølge Du Bois nødt til at se på 1) hvem der tager et stance; 2) hvad objektet er; 3) hvilke andre positioner, der er gjort relevante, og hvordan taleren forholder sig til disse. Kiesling (2022) føjer med sin model endnu et element til: investering, altså hvor investeret taleren er i det stance, de giver udtryk for. Både Du Bois og Kiesling understreger, at stancetaking er noget, der sker i interaktion, i relation til andre og som derfor har sociale konsekvenser. Vi inkluderer alle disse elementer i vores analyse, nemlig evalueringen af et objekt (i vores tilfælde udsagn om engelsk i Danmark), positionering af taleren selv, positionering af andre og investering i det performede stance.

I denne artikel udvider vi stance-teoriens brug af positionering til også at inkludere elementer fra positioneringsteori. Det betyder, at vi forstår positionering som en del af den interaktionelle stancetaking, men også inddrager ideen om positionering som en diskursiv proces, der er med til at skabe den sociale verden (Harré og van Langenhove 1991). Positionering sker, når deltagere i en interaktion på samme tid forhandler deres identitet og konstruerer en specifik social orden. I Wilkinson og Kitzingers (2003) socialkonstruktivistiske perspektiv på positionering understreger de, hvordan konstruktionen af kategorier og positionering af selv og andre i hverdagsinteraktioner bidrager til at skabe mere stabile positioner, der rækker ud over den enkelte interaktion. På den måde kan positioneringsarbejde bidrage til at forstærke sociale opdelinger, fx i aldersgrupper eller politiske grupperinger som i vores data. Dette aspekt af positionering er netop relevant i vores studie, hvor vi ser på, hvilke stereotyper deltagerne trækker på og selv er med til at konstruere eller fastholde.

Derudover undersøger vi, hvordan stances og positioneringer hænger sammen med underliggende sprogideologier. Du Bois skriver, at “[s]tance always invokes, explicitly or implicitly, presupposed systems of sociocultural value, while at the same time contributing to the enactment and reproduction of those systems” (2007: 173). Som en del af enhver positionering trækker man altså på ’fortolkningsrepertoarer’ (Potter & Wetherell 1987; Thøgersen 2007), dvs. ureflekteret eller implicit baggrundsviden, som man tager for givet. Når det handler om engelsk i Danmark, vil en del af de underliggende sociokulturelle værdisystemer udgøres af sprogideologier, her kort defineret som opfattelser af sprog, sprogbrug og sprogbrugere.

Det er en central tese inden for den kritiske sprogideologiforskning, at sprogideologier ikke er neutrale opfattelser, men at de tjener nogens interesse (Gal og Irvine 1995). Man kan fx som standardsprogsbruger abonnere på en sprogideologi om, at standardsproget er den bedste variant af dansk. Nogle sprogideologier, fx den om standardsproget, er dog så udbredte og dominerende, at selv de, der ikke umiddelbart vinder noget ved udbredelsen af ideologien, abonnerer på den. På denne måde kan sprogideologier blive hegemoniske, dvs. at langt de fleste i et samfund forstår dem som selvfølgelige.

Sprogideologier knytter også sprog, sprogbrug og sprogbrugere til bestemte stereotypiske forestillinger (Agha 1998) og skaber ligeledes forbindelser mellem disse stereotyper. Fx kan det engelske sprog eller det at bruge engelske udtryk blive knyttet til det at være ung, og det at være ung kan blive knyttet til engelsk. M.a.o. bliver der skabt bestemte indeksikalske felter (Eckert 2008), som både afspejler og formes af individer og samfundet. Endvidere peger

Agha på, hvordan "typifiable social identities" (1998: 151), altså en form for prototypiske identiteter, eller det han kalder 'metapragmatic stereotypes', bruges til at fiksere flydende identiteter og dermed skabe en bestemt social virkelighed. Lignende slutninger er også at finde i sociolinguvistiske studier, der trækker på socialpsykologiske definitioner af sociale stereotyper. Fx skriver Kraft og Mortensen: "social stereotypes are constructs that perform social, evaluative and ideological work, thereby 'explaining or justifying a variety of social actions' (Tajfel 1981: 146)" (2022: 100). Det vil sige, at stereotyper bliver en måde at fastfryse og derefter forklare bestemte dele af virkeligheden. Derfor kalder Kraft og Mortensen dem også construct resources "that provide a convenient (if simplistic) mapping of social space, based on shared representations" (2022: 100).

4 Etnografisk baserede fokusgrupper

Denne artikel udspringer af forskningsprojektet *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape*, som overordnet undersøger den rolle, engelsk spiller i Danmark i dag. I et af delprojekterne undersøger vi forandringer i det sprogideologiske landskab, og hvordan disse hænger sammen med, hvordan praksisfællesskaber (Lave og Wenger 2001) anskuer og forholder sig til engelsk i det danske samfund. Engelsk har tidligere været rammesat som enten en trussel eller en mulighed i Danmark, men også som et indeks på ungdomskultur. Vores hypotese er, at med engelsks udbredelse i Danmark betyder engelsk i dag forskellige ting for forskellige grupper i samfundet. Gennem studiet af de fremherskende ideologier om engelsk, indkredser vi eksisterende sociale ordner, og hvordan de står i relation til hinanden.

Vi undersøger dette ved hjælp af etnografisk baserede fokusgrupper. Vi har udvalgt otte praksisfællesskaber, som hver især repræsenterer forskellige grupper i det danske samfund. Grupperne er udvalgt på baggrund af kriterierne alder, geografi og grad af online interaktion med henblik på at sikre maksimal diversitet grupperne imellem, hvad angår erfaringer og praksisser i relation til engelsk. Samtidig har vi haft en målsætning om at sikre repræsentation af både lokalt og globalt orienterede fællesskaber. Vi begyndte derfor med at rekruttere en gruppe af rollespillere, som er forholdsvis unge, bor i en storby, hvis aktiviteter er centreret omkring et oprindeligt amerikansk spil, og som både mødes ansigt-til-ansigt og er aktive online i rollespilsmiljøet. Tanken var, at vi hermed fik fat i en gruppe, der bruger engelsk meget, og som formentlig er positive over for tilstedeværelsen af engelsk i Danmark. Derefter, i den anden ende af spektret, rekrutterede vi medlemmer af en klub for pensionerede landmænd. De er kendetegnet ved at være ældre, bosat i et landområde, de

mødes omkring lokale og danske aktiviteter, som fx besøg på landbrug eller fællessang af danske sange, og de mødes udelukkende ansigt-til-ansigt. Tanken var her, at vi ville få fat i deltagere, der er mindre sikre og mindre hyppige engelskbrugere, og som potentielt er mere skeptiske over for engelsk i Danmark. Derefter fortsatte vi med at udvælge grupper, der med udgangspunkt i vores udvælgelseskriterier sikrede maksimal variation, når det gjaldt brug af og indstilling til engelsk i Danmark. I Tabel 1 ses en oversigt over grupperne, deltageres køn og alder, deres geografiske lokation og primære interaktionsform.

Tabel 1. Praksisfællesskaber.

Praksisfællesskab	Antal og køn	Aldersgruppe	Lokation	Interaktion
Rollespillere	3 kvinder og 2 mænd	25-35	Jylland	Ansigt-til-ansigt og online
Klub for pensionerede landmænd	3 kvinder og 3 mænd	70-80	Fyn	Ansigt-til-ansigt
Hjemmeværnet	2 kvinder	40-50	Sjælland	Ansigt-til-ansigt
Klub for migrantkvinder	3 kvinder	30-60	Sjælland	Ansigt-til-ansigt
Klub for Fortnite-spillere	5 drenge	10-13	København	Ansigt-til-ansigt og online
CS:GO-spillere	3 mænd	25-35	København	Online
Læsekreds for pensionerede lærere	2 kvinder og 2 mænd	70-80	Sjælland	Ansigt-til-ansigt
Internationale medarbejdere i medicinalvirksomhed	5 kvinder og 1 mand	30-45	København	Ansigt-til-ansigt

Vi bruger begrebet 'etnografisk baserede fokusgrupper', fordi vi forud for hvert fokusgruppeinterview har lavet observationer af praksisfællesskabets aktiviteter. I nogle tilfælde har vi foretaget disse observationer online, enten fordi praksisfællesskabets aktivitet foregår online som i tilfældet med CS:GO-gamerne, eller fordi vi ikke har kunnet få adgang til direkte observation af aktiviteter, hvilket var tilfældet for hjemmeværnssoldaterne. I de øvrige tilfælde har vi anvendt traditionelle deltagerobservationer af minimum én af gruppens aktiviteter. Denne metode tillader, at der allerede fra start i interviewet er etableret rapport

mellem interviewer og fokusgruppens medlemmer. Deslige tillader det også, at interviewer kan stille spørgsmål, der er specielt relevante ift. gruppens aktiviteter og kan give eksempler på hændelser eller sprogbrug, som interviewer har observeret, og som dermed kan blive fokus for en diskussion blandt fokusgruppemedlemmerne.

Vi har valgt grupper, der internt er forholdsvis homogene. Derfor vil der typisk være en stor grad af enighed internt i grupperne. Det samme gør sig gældende i de tilfælde (som er de fleste af vores grupper), hvor der er tale om eksisterende fællesskaber, hvor medlemmerne kender hinanden i forvejen. Denne homogenitet er i vores design komplementeret af størst mulig heterogenitet imellem grupperne. Det er en pointe med vores forskningsdesign, at deltagerne i fokusgrupperne netop deltager som medlemmer af et bestemt praksisfællesskab og udtaler sig som sådan. Vi er bevidste om, at andre identitetsmarkører også uundgåeligt spiller en rolle (fx kan ens uddannelsesmæssige baggrund blive gjort relevant, selvom man deltager som rollespiller eller international medarbejder), men ved at indlede interviewet med en diskussion af praksisfællesskabets normer og aktiviteter, rammesættes interaktionen inden for konteksten af praksisfællesskabet.

Interviewguiden var baseret på tragtmodellen (Halkier 2008), dvs. spørgsmålene begyndte med at være relativt brede og havde primært fokus på deltagerne og deres aktiviteter i praksisfællesskabet, og blev gradvist indsnævret til et fokus på sprog og det danske samfund. Interviewguiden var designet til at undgå at præge deltagerne til at give bestemte svar, så det i videst muligt omfang var deres egne oplevelser og diskussioner af betydningen af sprog, der kom til udtryk. Foruden spørgsmål bestod interviewguiden også af to opgaver, en hvor deltagerne blev bedt om at tegne deres kommunikation i fællesskabet, og en hvor deltagerne blev præsenteret for syv forskellige udsagn om engelsk og/eller dansk i Danmark, der alle var hentet fra forskellige medier på internettet. Det er denne del af interviewet, vi analyserer i denne artikel. Deltagerne læste på tur de syv citater højt for hinanden, hvorefter de skulle diskutere hvor enige, de var i udsagnene, og til sidst komme til enighed om en prioriteret rækkefølge af citaterne ud fra hvor enige de var i udsagnene. Udsagnene kan ses i Tabel 2:

Tabel 2. Udsagn til citatøvelse.

1. "Glem alt om omikron: Det danske sprog er kronisk inficeret af det engelske."
2. "Det danske sprog er roden til vores danske identitet. Uden det danske sprog – ingen danskere."

3. "Engelsk er et sejere sprog end dansk. Alting lyder bare bedre på engelsk, det er fact."
4. "Vi lever i en tid, hvor globalisering og informationsteknologi er nøgleord, og hvor især det engelske sprog direkte eller indirekte er blevet en del af mange danskeres hverdag. Kendskabet til engelsk og andre internationale sprog er en uvurderlig styrke for det danske samfund og for Danmark som kulturnation. Men vi skal fortsat udvikle det danske sprog."
5. "Det burde være indlysende, at kendskabet til fremmedsprog er en nødvendig forudsætning for at kunne klare sig – for at kunne konkurrere – i den globaliserede verden."
6. Fra twitter: "Kan vi ikke frabede os pip på pipvæggen på engelsk? I Danmark taler vi Dansk. #Kulr19"
7. "Hvad jeg til gengæld ikke finder ret sjovt er, at jeg oftere og oftere bliver bedt om at tale engelsk, når jeg går på juleshopping i en dansk butik på Strøget i København. Jeg taler et udmærket engelsk og forstår skam godt, hvad der bliver sagt, men helt ærligt..."

Denne øvelse lå som den næstsidste aktivitet i interviewet, fordi den netop ikke kunne undgå at henlede deltagerens opmærksomhed på engelsk i Danmark, og dermed gøre dette til den relevante diskussionsramme. Nogle af citaterne var desuden ganske polemiske, hvilket kunne føre til mere radikale udtalelser eller mere markante positioneringer.

Alle interview blev lyd- og videooptaget og er efterfølgende blevet kodet i Atlas.ti og delvist transskriberet i CLAN. Denne artikel bygger på de passager i interviewene, hvor deltagerne knytter bestemte sprogholdninger eller sprogbrug til bestemte personer eller persontyper, og selv positionerer sig i forhold til de personer. Gennem deres positioneringer ift. til det umiddelbare objekt (citaterne) skaber deltagerne altså nye objekter (bestemte 'typer' der kunne stå bag citaterne), som de evaluerer gennem deres stances. Disse former for positionering foregår næsten udelukkende i forbindelse med citatøvelsen og deltagerens efterfølgende diskussion om, hvem der står bag disse udtalelser. Som vi nu skal se i analysen, sammenkæder deltagerne ofte bestemte opfattelser af engelsk og dansk i Danmark med bestemte politiske og sociale karakteristika.

5 Analyse

Selvom den prioriterede rækkefølge af citaterne ikke i sig selv var det mest interessante ved deltagerens diskussion, tegner der sig alligevel nogle klare mønstre. Stort set alle grupperne placerede citat nummer 4 og 5 som dem, de var mest enige i, og beskrev dem som de citater, man kunne kalde mere afbalancerede eller nuancerede i forhold til fremmedsprog og engelsk

i Danmark. Der var mere uenighed på tværs af grupperne om de andre citater, dog med en tendens til at rangere nummer 2 ("Uden det danske sprog – ingen danskere") forholdsvis højt, mens nummer 1 ("Det danske sprog er kronisk inficeret af det engelske") og 6 ("I Danmark taler vi Dansk") rangeredes forholdsvis lavt. Det virkelig interessante var dog, at deltagerne i deres diskussioner ofte ikke så meget tog stilling til selve udsagnene, men derimod til hvem eller hvilke typer, der mon kunne have sagt det. Og deres rangering af udsagnene som nogle, de var enten enige eller uenige i, afhang i høj grad af, hvem de tænkte, der kunne have sagt det. Vi fandt frem til fire persontyper, som deltagerne konstruerer og positionerer sig i forhold til, når de diskuterer citaterne om engelsk og dansk i Danmark. De spænder fra den globaliseringsvenlige, veluddannede type, over den fremmedfjendske, nationalistiske type, den ældre teknologiforskrækkede type og den helt unge, smarte type. I det følgende analyserer vi først deltagerenes konstruktioner af de fire typer og dernæst deres positioneringsarbejde og stancetaking.

5.1 Svend: den globaliseringsvenlige og veluddannede type

To af de citater, vi præsenterede deltagerne for, er eksplicit positive over for fremmedsprog og implicit positive over for globalisering. I det ene omtales globalisering som et nøgleord (4), og i det andet forudsættes det, at vi lever i en globaliseret verden – og at vi skal kunne konkurrere i den globale verden (5). I citaterne fremhæves kendskabet til engelsk og andre fremmedsprog som henholdsvis "en uvurderlig styrke" og "en nødvendig forudsætning". I det ene citat er der også fokus på Danmark som kulturnation og på at udvikle det danske sprog. Man kunne altså kalde de to citater både globaliseringsvenlige, positive overfor fremmedsprog og nuancerede i og med at der også argumenteres for at udvikle dansk.

Når deltagerne diskuterer, hvem der mon har sagt de ting, konstruerer de en bestemt type, som i ét tilfælde ligefrem får et navn:

- 01 *JOH: vi skal fortsat udvikle det danske
 02 *JOH: det kunne godt være Svend Brinkmann
 03 *AGN: ha ha
 04 *LIV: ja
 05 (0.6)
 06 *LIV: det kunne [det faktisk godt]
 07 *JOH: [altså sådan noget a]a la det ikke
 08 *JOH: fordi den er den er tilpas i midten

- 09 (0.7)
10 *JOH: [men] også nuanceret den har den der sådan
11 *LIV: [mm]

Svend Brinkmann er professor i psykologi, samfundsdebattør, og kendt for sine populærvidenskabelige bøger. Her bliver han eksponent for den veluddannede, nuancerede type, da Johanne i linje 02 indtager et stance, som Agnes og Liv hurtigt aligner med (l. 03-06). Johannes kommentar i linje 07 kan tolkes som, at hun ikke er fuldt investeret i sit stance (at udsagnet kunne være sagt at Svend Brinkmann), måske i respons til den relativt lange stilhed fra de andre (l. 05), der også er en udeblivelse af alignment. Johanne fortsætter alligevel i linje 08-10 med at argumentere for sit stance. I et senere uddrag fra samme fokusgruppe ekspliciteres denne midterposition:

- 01 *JOH: jeg kan godt være enig i den her uden at kalde mig
02 *JOH: hypernationalist
03 *LIV: mm
04 *JOH: eller øh: dank memer der bare gerne vil snakke
05 *JOH: engelsk hele tiden

Her konstruerer Johanne en kontrast mellem tre positioner: den implicite midterposition, hypernationalisten og ”dank memer”-typen, og får således skabt en opdeling i tre sociale grupper, samtidig med at hun trækker på et fortolkningsrepertoire, hvor sprogholdninger hænger sammen med nationalisme og færden på internettet. Denne afbalancerede midtertype er altså hverken nationalist eller alt for positiv over for engelsk.

Det med det veluddannede går igen i andre fokusgrupper. Landmændene taler om, at dem der bruger engelsk er ”belæste”, og læsekredsen mener, at citatet om fremmedsprog som en forudsætning for at kunne konkurrere i en globaliseret verden er sagt af ”unge mennesker som tænker international karriere, forskere og sådan noget, Liberal Alliance, erhvervsliv, nogen med en gymnasial baggrund.”

En positiv holdning til engelsk og andre fremmedsprog – og til konkurrencestaten – kædes altså sammen med at være veluddannet (Svend Brinkmann, belæst, forsker eller i hvert fald en gymnasial baggrund), nuanceret og med et internationalt udsyn.

Når det kommer til, hvilket politisk ståsted denne type repræsenterer, er der ikke helt enighed. Læsekredsen associerer citatet om fremmedsprog som en forudsætning for at

konkurrere i en global verden med Liberal Allianceⁱ, erhvervslivet, og senere nævner de også Dansk Arbejdsgiverforening. De unge Fortnite-spillere mener, at det kunne være Mette Frederiksen eller Lars Løkke, der siger sådan noget om fremmedsprog som en forudsætning for at konkurrere globalt. Ulig rollespillerne hører Fortnite-gamerne altså udsagnet politisk, men interessant nok associerer de det med lederne af to midterpartier. Landmændene omtaler også politikere som nogen, der ”fyrrer jokes af på engelsk” under valgkampen. Den engelskpositive type kunne altså også være en politiker. Associationerne til Liberal Alliance, DA, Mette Frederiksen og Lars Løkke har måske mere at gøre med det eksplicite fokus på at konkurrere globalt end på sprogholdninger.

Der er ikke helt enighed om, hvor gammel denne engelskpositive type er. Læsekredsen nævner ”unge mennesker som tænker internationalt karriere”, og landmændene taler om, at brugen af engelsk viser, ”at man skal være med på moden” og ”ung blandt de unge”. I modsætning hertil mener Fortnite-spillere, at det må være ”en gammel en”, der har sagt citatet om at konkurrere globalt. Her skal man nok tage i betragtning, at pensionisternes ”unge” og børnenes ”gamle” i virkeligheden ikke er så langt fra hinanden. Fra en 12-årigs perspektiv er Svend Brinkmann nok gammel, mens han for en 80-årig er, om ikke ung, så yngre.

Som nævnt ovenfor erklærer stort set alle grupperne sig meget enige i de citater, som denne type associeres med. Det er altså et uproblematisk stance, uanset hvilken gruppe man selv tilhører.

5.2 Pia: den højreorienterede og fremmedfjendske type

Den type, der står klarest frem i vores data, er den højreorienterede og fremmedfjendske type. Alle grupperne, bortset fra de 10-13-årige gamere, konstruerer denne type i forbindelse med de citater, der enten nævner dansk eller som udtrykker en form for skepsis over for engelsk, altså især 2, 6 og 7 og i mindre grad 1. Det er også de citater, som der er størst uenighed om på tværs af grupperne. Ligesom med den veluddannede og globaliseringsvenlige type, er deltagerne hurtige til at sætte navne og politiske partier på. I diskussionen af citatet fra Twitterⁱⁱ (der ender med ”I Danmark taler vi Dansk”), siger en af rollespillene:

- 01 *AGN: jeg tror også nu kommer jeg til at lyde blive lidt
- 02 *AGN: for politisk men det lyder som noget som Inger
- 03 *AGN: eller [Pia K] ville sige

- 04 *JOH: [mm]
 05 *KIM: [ha]
 06 *JOH: [jeg tror] også jeg kommer til at høre det jeg
 07 *JOH: kommer til at forbinde det [med noget sådan øh]
 08 *AGN: [ja det gør jeg også]
 09 *JOH: nationalidentitet
 10 *AGN: [ja]
 11 *LIV: [ja]
 12 *KIM: [men er xxx]
 13 *JOH: [mere end det] er sprog eller det er sådan
 14 *JOH: jeg bliver sådan lidt
 15 *JOH: hvorfor er du forurettet over det her
 16 *JOH: forbinder det straks med sådan
 17 *JOH: jeg skal fandeme ikke have en kebab på stadion

Få dage før vi lavede fokusgruppeinterviewet med rollespillerne, havde der været en sag i lokalområdet, hvor en fodboldklub ville servere kebab på stadion, hvilket Pia Kjærsgaard på Twitter (med et billede af en gris i armene) havde kaldt ”et knæfald over for Islamisterne”. I citatet fra rollespillerne samkonstruerer Agnes og Johanne (og i mindre grad Kim og Liv) gennem deres alignment et stance, hvor de distancerer sig fra udsagnet om dansk i Danmark. Samtidig får Johanne ved at nævne eksemplet med kebab på stadion positioneret sig selv i modsætning til den gruppe, der generelt er indvandrerskeptiske. Her forbindes en holdning til dansk som det naturlige sprog i Danmark altså med et bestemt politisk ståsted, personificeret af Inger Støjberg og Pia Kjærsgaard (som i øvrigt begge dukker op i citater fra andre grupper også). Her ser vi et eksempel på, hvordan positioneringsarbejde i interaktion bidrager til at forstærke sociale opdelinger, der rækker ud over denne interaktion. Der konstrueres således et indeksikalt felt, hvor sprogholdninger om den rolle, dansk og engelsk skal spille i Danmark, sammenkobles med holdninger til kebab på stadion. I dette tilfælde er det de negative holdninger til engelsk, der kobles til negative holdninger til kebab på stadion, som igen kobles direkte til politikerne Pia Kjærsgaard og Inger Støjberg og deres holdninger i øvrigt.

I det hele taget konstrueres en stærk sammenhæng mellem en holdning til dansk som det naturlige og muligvis eneste sprog i Danmark og så et helt bestemt politisk ståsted. Citaterne

”Det danske sprog er roden til vores danske identitet. Uden det danske sprog – ingen danskere” og ”I Danmark taler vi Dansk” fremkalder øjeblikkelige reaktioner i flere grupper:

”jeg kan ikke høre det der uden at tænke DF” (Agnes, rollespillerne, om ’uden det danske sprog – ingen danskere’-citatet)

”er der nogen her der stemmer Dansk Folkeparti” (Tina, hjemmeværnsgruppen, om ’uden dansk, ingen danskere’-citatet)

”Det er en fra Dansk Folkeparti den der” (Jørgen, læsekredsen, om ’i Danmark taler vi dansk’-citatet)

I nogle tilfælde er der en klar positionering i modsætning til DF-positionen (fx når en deltager siger, at det lyder ”sgu lidt for DF’et”), mens deltagerens egen positionering i andre tilfælde er mere uklar. I forhold til citatet om, at dansk er kronisk inficeret af engelsk, siger en fra hjemmeværnsgruppen: ”Altså jeg tænker DF”, og selv citatet om at møde engelsk på juleshopping fremkalder det samme billede hos landmændene, hvor der både bliver sagt, at udsagnet kunne være sagt af ”sådan nogle som os”, og samtidig at det kunne være en DF’er. Selvom Dansk Folkeparti ikke længere er et dominerende parti i dansk politik, er deres ståsted stadig velkendt og bruges her af mange af grupperne til at konstruere en bestemt type og til at positionere sig selv.

Selvom vi kan udlede ud fra referencerne til DF, at der er tale om skepsis mod immigration og globalisering mere bredt, sætter deltagerne faktisk også ord på, hvad de mener, denne type står for. Da CS:GO-gruppen snakker om udsagnet ’uden det danske sprog, ingen danskere’, beskriver Jon det som ”et stærkt udsagn som man kunne finde på at sige, hvis man stemte lidt højre”, og Lasse følger op med ”det lyder i hvert fald nationalkonservativt”, mens Jørgen fra læsekredsen siger om udsagnet ’i Danmark taler vi dansk’, at ”det er jo sådan nationalistisk”. I flere tilfælde bliver der sat meget negativt ladede ord på udsagnene:

”det der ville jeg da kalde mere racistisk” (Inger, læsekredsen, om ’uden dansk, ingen danskere’-citatet)

”i Danmark taler vi dansk jeg har det bare som om den kommer i konteksten af noget fremmedfjendsk” (Johanne, rollespillerne, om ’uden det danske sprog – ingen danskere’-citater)

”it implicates that the person doesn’t like to see foreigners” (Marina, international medarbejder, om ’i Danmark taler vi dansk’-citater)

Ved at beskrive udsagnene og dem, der har sagt dem, som racistiske, fremmedfjendske og (i et fjerde citat) rabiate får deltagerne på en gang konstrueret en bestemt type, der politisk ligger langt til højre, og som er skeptisk ikke bare over for engelsk, men også for ”alt det fremmede”, og de får distanceret sig selv fra den type. Vi vender tilbage til dette positioneringsarbejde nedenfor.

5.3 Jonna: den ældre, skeptiske boomertype

Den tredje type, vi har identificeret, er relateret til alder og i visse sammenhænge også til autoritetsskepsis. Ligesom de to øvrige typer, bliver denne type også identificeret med navne, dog ikke navne på virkelige personer, men navne der repræsenterer stereotyper. I diskussionen om citat nummer 1 (”Glem alt om omikron: Det danske sprog er kronisk inficeret af det engelske.”) siger Benjamin fra rollespilsgruppen: ”det er en eller anden Brian med hurtigsolbrillerne på. Det er enten en Brian eller en Jonna eller sådan et eller andet. Det er en boomer.” Dette citat rummer både en beskrivelse af en, der måske er lidt for smart (dvs. har hurtigsolbrillerne på og er en Brian) og har en bestemt alder (er en ’boomer’, altså 60+). Desuden beskrives typen her som en, der både kan være mand eller kvinde.

Boomer-typen bliver typisk omtalt i forbindelse med engelskskepsis. I forbindelse med det engelskkritiske citat om juleshopping på Strøget (nummer 7), identificerer landmandsgruppen denne type som en ældre kvinde, når de beskriver typen som ”sådan nogen som os og en dame det er dem der shopper mest”. Da fokusgruppedeltagerne diskuterer citatet fra Twitter om ’i Danmark taler vi dansk’ (nummer 6), er flere også hurtige til at pege på den ældre generation som den typiske afsender af sådan et engelskskeptisk budskab, Lasse fra CS:GO-gruppen siger fx: ”Jamen, det virker bare som sådan noget mine forældres generation kunne finde på at sige”. Eller som gruppen direkte beskriver det: ”en boomer-type”. Rollespillerne peger ligeledes på udsagnet ”som noget ens tresårige onkel kunne skrive”. CS:GO-gruppen er også hurtig til at forbinde juleshopperen med en ældre kvinde. Dog bevæger de sig i et lidt alternativt indeksikalt felt, da de primært udviser

forståelse for denne type. Kasper siger: ”Jeg kan sagtens relatere til det her for jeg har familiemedlemmer der er virkelig dårlige til engelsk som godt kunne synes det var lidt for meget at man ikke kunne finde nogen på Strøget der talte dansk ik” og Lasse følger trop med: ”Jeg synes da også det er synd for min mormor hvis hun skal tage stilling (red. når hun er ude at handle) og ikke kan tale engelsk”. Denne refleksion over ældre medborgeres vanskeligheder ved andre sprog kommer også op i hjemmeværnsgruppen, hvor Mette spørger: ”Så når Magda på 85 står inde i Fields og skal købe et FCK-tørklæde og ekspedienten taler svensk – er det så ikke uheldigt?”. I alle tilfælde kædes skepsis over for engelsk og andre sprog sammen med dårlige sprogkunderskaber, og i alle tilfælde konstrueres denne type som en ældre person, fx en mormor eller en på 85.

I forbindelse med samme citat konstruerer rollespillerne også denne ældre person som autoritets skeptisk, da en af dem identificerer en bestemt type og følger op med en performance af typen: ”anti-vaxxer-vibes – den her globale pandemi er ikke vigtig, kan vi lige snakke om det danske sprog”. Fremstillingen af denne type som værende irrationel ses også – om end i mildere grad – i andre interview, fx da Tina fra hjemmeværnsgruppen giver sit bud på, hvilken type der kunne have udtalt omikron-citatet: ”Pia Kjærsgaard eller en jeg kender der hedder Jytte som er sur over at hun ikke kan købe vinterfrakke uden at tale engelsk”.

5.4 Dank memer: den helt unge, der synes engelsk er sejt

Vores fjerde type er også relateret til alder, nemlig de unge, og får meget interessant ikke et egennavn. Det tætteste, vi kommer på et navn for denne type, er, da Johanne fra rollespilgruppen taler om en ’dank memer’, da hun beskriver citat nummer 4 om globalisering: ”jeg kan godt være enig i den her uden at kalde mig hypernationalist eller øh dank memer der bare gerne vil snakke engelsk hele tiden.”

Dank memes er et internetfænomen med et relativt bredt indeksikalt felt. Det er med andre ord svært at give én klar definition på, hvad dank memes eller en dank memer er. Wikipedia definerer dank memes som internet slang, der enten er ironisk eller nedsættende, mens Quora fremhæver, at dank memes ofte kræver, at man er ”well versed in meme culture” for at forstå dem. Johannes brug af ”dank memer” kan altså forstås som en person, der har et stort kendskab til (engelsksproget) meme-kultur. Implicit peger kendskabet til meme-kultur også på en yngre person. I Johannes brug af termen i kontrast med en ”hypernationalist” indikerer det også en, der er globaliseringsvenlig.

Andre af vores deltagere konstruerer også den unge, engelskpositive type. Marina fra gruppen af internationale medarbejdere mener, at 30% af, hvad hendes søn siger når han taler dansk, er engelske ord fra YouTube, især hvis han taler om computerspil. Tina fra Hjemmeværnet siger, mens hun peger på kortet med teksten om, at engelsk er sejere end dansk (citat nummer 3): ”men hvis man lytter til teenagere i bussen så kunne de godt sige det der”. Og i diskussionen af samme citat siger deltagerne i rollespilsgruppen, at det er ”en gymnasieperson”, eller en der går på efterskole. Her får deltagerne både konstrueret en bestemt aldersbaseret gruppe og distanceret sig selv fra udsagnet og den helt unge kategori. I det hele taget kædes brugen af og accept af engelsk sammen med en bestemt aldersklasse. Som nævnt ovenfor, siger landmandsgruppen, at brugen af engelsk viser, ”at man skal være med på moden” og ”ung blandt de unge”. Rollespillerne taler også om, at deres generation er ”så vant til at lytte til så meget på engelsk, at man er vant til det som det engelske sprog kan”, og at deres generation derfor for eksempel ikke bemærker anglicismer i dansk (og aldrig ville bruge det udtryk). Her aligner de altså i højere grad med kategorien af unge engelskpositive, end når det gjaldt citatet om at engelsk er sejere end dansk. Det bliver klart i de ovenstående eksempler, at den unge engelskvenlige og engelskbrugende type er velkendt i det danske samfund. Det er en, man møder i bussen, på gymnasiet og på gaden i København. Det er dog ikke en type, som særligt mange af vores grupper identificerer sig med, bortset fra de 10-13-årige Fortnite-gamere.

5.5 Positionering og stereotyper

Gruppernes konstruktion af de forskellige typer ud fra citaterne fortæller en del om det sprogideologiske landskab, deltagerne bærer med sig og genskaber i interaktionerne. Vi har set, hvordan landskabet er befolket af den helt unge engelskpositive og internetkyndige type, den afbalancerede, belæste og internationalt orienterede type, men også boomertypen, der er skeptisk over for både engelsk i hverdagen og autoriteter, og så den nationalistiske, og måske ligefrem fremmedfjendske type, for hvem brugen af dansk (og ikke engelsk) hænger sammen med holdninger til indvandring og kulturel mangfoldighed.

I denne artikel er vi dog særligt interesserede i, hvordan deltagerne bruger de typer, de konstruerer, til at positionere sig selv. Denne interesse opstod allerede i forbindelse med vores første fokusgruppeinterview, hvor vi bemærkede, hvordan deltagerne brugte meget tid på at forhandle prioriteringen af citaterne, fordi de var usikre på, hvad citatets kontekst var og i særdeleshed, hvem citatets afsender var. En sådan form for

forhandling kommer fx til udtryk i dette uddrag, hvor deltagerne diskuterer, i hvilken rækkefølge de skal lægge hhv. citatet om juleshopping på Strøget og citatet om, at der ikke findes nogen danskere uden det danske sprog:

01 *KIM: den der er jeg på
 02 %ges: KIM banker på kortet med citatet om juleshopping
 03 *KIM: [til øvre]
 04 *JOH: [det danske] sprog er
 05 *JOH: roden til vores danske identitet uden dansk ingen
 06 *JOH: ja den er jeg også øverst
 07 *KIM: og det er mere f- for mig
 08 *KIM: så handler det der bare lidt om en utilfredshed
 09 *JOH: ja
 10 *KIM: hvor det her det er sådan vitterligt
 11 *KIM: det er alt eller [ingenting]
 12 *JOH: [det bliver] [identitet æh:]
 13 *LIV: [det er meget voldsomt]
 14 *JOH: [meget] sådan øh: vrøh
 15 *KIM: [ja]
 16 (1.2)
 17 *JOH: ja
 18 (0.6)
 19 *JOH: det ka: [det kan jeg] godt være med på
 20 *AGN: [denne her]
 21 *AGN: er [den] så efter
 22 *KIM: [ja]
 23 *JOH: igen der er meget kontekst som ville være spændende
 24 *JOH: at få til det [her]
 25 *KIM: [ja ha]
 26 *JOH: det er rigtig træls at få at vide
 27 *JOH: nå ja det sagde Hitler eller sådan ha ha ha

I uddraget tillægger Kim citaterne motiv gennem sine fortolkninger af dem; det ene (om juleshopping) handler om utilfredshed (l. 08), mens det andet (dansk som roden til dansk identitet) er en sort/hvid-fremstilling (l. 11) ifølge ham. Både Johanne og Liv er med til at

samkonstruere denne tolkning ved at evaluere citatet om dansk som roden til identitet som noget med identitet (l. 12) og en voldsom ytring (l. 13). Johanne siger også eksplicit, at hun gerne ville have haft en kontekst til citatet om det danske sprog (l. 23), samt at det ville være ”rigtig træls” (l. 26) at være enig i en udtalelse, hvis man efterfølgende fandt ud af, at afsenderen var Hitler (l. 27). Samlet når de frem til, at citatet om ingen danskere uden dansk er det, de er mindst enige i af de to. Deres enighed er dog i høj grad forhandlet ud fra deres konstruktioner af afsenders intentioner og identitet. Og hermed bliver typerne centrale for analysen af positionering og stance. Vi argumenterer for, at typerne bliver en art proxy-objekter, som deltagerne positionerer sig i forhold til i stedet for selve citaterne. Positioneringen er fortrinsvis relateret til typernes omdrejningspunkter: politik og alder. I denne sidste del af analysen vil vi se nærmere på, hvordan deltagerne i deres interaktion bruger typerne i deres positioneringsarbejde.

Den første form for positionering, vi ser nærmere på, er, i hvilket omfang deltagerne interaktionelt forhandler typerne. Dette er interessant, fordi det peger på, i hvor høj grad de tager typen og de rationaler, den bygger på, for givet, eller om de er nødt til først at konstruere alignment. Endvidere peger den interaktionelle performance af enighed ofte på, hvor (u)acceptabel gruppen finder typen.

Svend-typen er ikke nødvendigvis en, deltagerne associerer sig selv med, men det er nævneværdigt heller ikke en type, de distancerer sig fra. Som sagt bliver typen også sammenkædet med de to citater, der scorer absolut højest ift., hvor enige grupperne er med disse citater. Det kunne altså tyde på, at der er tale om en type med et relativt stabilt indeksikalsk felt, der af de fleste deltagere forstås som uproblematisk – og for nogle måske endda attråværdigt.

At både citaterne og typen associeret med dem er uproblematisk kan ses ved, at de ikke giver anledning til uenighed. I det følgende uddrag har Johanne lige læst citatet om, at engelsk og dansk skal styrkes, hvortil hun kommenterer:

- 01 *JOH: det kunne godt være Svend Brinkmann
- 02 *AGN: ha ha
- 03 *LIV: ja
- 04 (0.6)
- 05 *LIV: det kunne det faktisk godt

Liv erklærer sig enig med Johanne, mens Agnes blot griner over sammenligningen. Det er ikke en enighedserklæring, men det er bestemt heller ikke det modsatte. De to øvrige deltagere kommenterer slet ikke på sammenligningen. En lignende form for minimal udveksling omkring Svend-citaterne sker mellem de fleste af grupperne, fx Tina og Mette fra Hjemmeværnet. Mette læser her det sidste af citatet i linje 01:

01 *MET: men vi skal fortsat udvikle det danske sprog
 02 (2.2)
 03 *TIN: m/m

Efter en kort pause bekræfter Tina udsagnets gyldighed med det minimale respons 'mm', hvorefter Mette læser det næste citat højt. Gruppen placerer citatet som det, de er mest enig i, men de diskuterer det ikke. Den manglende positionering i forhold til stanceobjektet vidner om, at der ikke er behov for at distancere sig fra dette udsagn – ej heller dets ophavsmand.

Nogle grupper er decideret positive over for citaterne om fremmedsprog og globalisering, fx læser Jørgen fra læsekredsen for pensionerede lærere citatet om, at fremmedsprog er nødvendigt for at klare sig i en globaliseret verden, hvortil de øvrige deltagere – Ellen, Inger og Niels – reagerer med:

01 *ELL: altså det er jo også rigtig nok
 02 *ING: det [er jo rigtig nok] i en globaliseret verden
 03 *NIE: [det er jo rigtigt]

Samkonstruktionen – der også er sammenfaldende i ordvalg og ikke blot betydning – peger igen på, at gruppen ser udsagnet som helt ukontroversielt, og i øvrigt udtrykker en høj grad af enighed. Niels tilføjer også, at udsagnet er det, han kalder en 'almindelighed'; selvfølgelig skal man kunne nogle sprog. Svend-typen og de rationaler, den bygger på, tages altså i høj grad for givet af grupperne. Her kunne man sige, at ingen eksplicit positionering også bliver en form for positionering.

Pia, eller DF-typen, skiller vandene i langt højere grad end Svend-typen. 'Pia' bliver også aktiveret af bestemte citater (primært nummer 1, 2, 6 og 7). Disse citater er imidlertid spredt lidt mere i prioriteringsfeltet, hvilket netop kan tyde på, at de ikke er uproblematisk på samme måde som Svend-citaterne, men også at det ikke er alle deltagere, der distancerer sig fra denne type, eller at de i al fald ikke gør det i lige høj grad. M.a.o. er der noget her, der

kan dele vandene. Mens alle grupperne (med undtagelse af de 10-13-årige gamere) konstruerer en DF-type, er der forskel på, hvordan de positionerer sig ift. dette objekt. Som nævnt ovenfor tager rollespillerne afstand ved at sige ”det lyder *for* DF’et” (vores fremhævninng). En lignende distance udtrykker gruppen af CS:GO-gamere, som i dette uddrag, hvor Jon og Kasper diskuterer, hvordan de skal placere Twitter-citatet:

```

01 *KAS: det her det er i al fald nogen (0.2)
02 %ges: Kasper samler citatkort op
03 *JON: det der er nogle der har et had det det
04 %ges: Jon tager kortet fra Kasper
05 *KAS: her der er nogle der har et had
06 *KAS: for alt det fremmede [der]
07 *JON:                               [ja]
08 *JON: det det [der der er jeg ik-]
09 *KAS:                               [dansk snakker vi da]nsk ik agtigt
10 *JON: det der er jeg ikke
11      (0.4)
12 *KAS: nej

```

Kasper lægger ud med at lede samtalen i retning af, hvem der står bag citatet, frem for hvad det udtrykker. Da Kasper ikke selv straks kommer med et bud på afsenderen, følger Jon hurtigt op med buddet ’nogle der har et had’. Kasper viser sin enighed ved i linje 05 at gentage Jons udtalelse og tilføjer, at det er et had for ’alt det fremmede’ (l. 06). Dette uddyber han i linje 07 ved at sammenkoble had for det fremmede med citatets beskrivelse af, at vi snakker dansk i Danmark. Jon og Kasper samkonstruerer dermed den fremmedfjendske type som afsender på budskabet. Jon når hele to gange i den relativt korte udveksling at distancere sig eksplicit fra den fremmedfjendske holdning, de har konstrueret som liggende bag citatet (l. 08 og 10). En position Kasper måske også indtager med hans ’nej’ i linje 12; en position han i al fald ikke modsætter sig. Kort sagt, de har skabt alignment gennem deres evalueringer. De er da også meget enige om at prioritere udsagnet som et af dem, de er mest uenige i.

Endelig er der også grupper, der hverken udtrykker association eller distancering. Fx vælger både læsekredsen og kvindeforeningen blot at konstatere, at udsagnene må komme fra én fra DF. Begge disse grupper kan også erklære sig enige i nogle af citaterne, selv om de har identificeret DF som afsender. Fx er de i overvejende grad enige i udtalelsen om, at

der ikke findes danskere uden det danske sprog. Benjamin fra rollespilsgruppen bevæger sig faktisk også ind på, at netop dette citat kan have sin rigtighed, hvis man forstår sproget som noget, en gruppe deler, og som derved også bliver definerende for gruppen, men hans forslag bliver aldrig rigtig taget op af de øvrige gruppemedlemmer, der kraftigt distancerer sig fra typen bag udtalelsen.

Gruppen for pensionerede landmænd er dem, der kommer tættest på alignment med DF-typen. Direkte adspurgt af interviewerens beskriver gruppen sig selv med en række af Pia-typens træk, da de snakker om hvilken type, der kunne stå bag citatet om juleshopping på Strøget:

- 01 *KIR: det er også en der kommer fra provinsen
 02 *DOR: ha ha
 03 *BOD: ja ha ha
 04 *OTT: ha ha
 05 *BOD: og en æl- en øh [også en da-] en dame
 06 *KIR: [sådan nogle som os ha]
 07 *BOD: (.) tænker jeg
 08 (0.7)
 09 *BOD: det er dem der shopper mest
 10 *DOR: ha
 11 *BOD: ha ha
 12 (2.4)
 13 *GUR: jamen det er en (0.4) en ægte (0.5) [xxx] xxx
 14 *DOR: [ha]
 15 (0.6)
 16 *GUR: og det er også en øh
 17 *OTT: hva sagde du det var en ikke-dansker
 18 *GUR: en voksen
 19 *DOR: en ægte dansker
 20 *BOD: så skal vi ind på politik så kan det være en DF'er
 21 (0.5)
 22 *KIR: ha [ha]
 23 *BOD [nej] ha ha

I uddraget sammenkædes træk som at være fra provinsen (l. 01), en dame (l. 05), en ægte dansker (l. 13+20), en voksen (l. 19) og en DF'er (l. 21). Kirsten, Bodil og Gurli bidrager

med disse karakteristika, som ikke modsiges af de andre. I linje 06 kommenterer Kirsten, at typen er ”sådan nogle som os”. Dette er kun baseret på kriterierne at være fra provinsen og en dame, men udsagnet bliver ikke eksplicit genforhandlet efterfølgende, hvilket kan pege på, at medlemmerne ikke har behov for at distancere sig fra den endeligt konstruerede type. Dog medierer Bodil selv sin stance-investering i forslaget om DF med et ”nej” og latter i linje 24.

Det er interessant, at grupperne, der består af deltagere, der ikke er født og opvokset i Danmark, ikke nødvendigvis placerer citaterne om dansk i Danmark i en højrenationalistisk kontekst. I gruppen med de internationale medarbejdere siger Isabel tværtimod ”I absolutely agree”, inden hun overhovedet har læst citatet med ”Without the Danish language, no Danes” højt for de andre i gruppen. Efter oplæsningen forklarer hun, at hun er enig i udsagnet, fordi sprog er en del af kulturen, og fordi hun selv bruger sprog i sit salgsarbejde ”as a commercial strategy (.) to hit a market”. De andre i gruppen er umiddelbart enige. Marina trækker en parallel til sit hjemland i Baltikum, hvor eksklusionen af det russiske sprog fra officielle institutioner også handler om at ekskludere den russiske kultur. For denne gruppe er ideologien om sprog og nation altså ikke primært sat i forbindelse med højreorienterede danske politikere, og dermed er det ikke en position eller type, det er nødvendigt for dem at distancere sig fra. Til gengæld fører diskussionen af citater om dansk i Danmark flere gange til, at de deltagere, der ikke er født i Danmark, fortæller personlige historier, der illustrerer, at de har mødt sådanne udsagn i deres hverdag, fx da Alessandro fortæller om en hændelse, da han lige var kommet til Danmark, med en mand, der stoppede ham på gaden for at spørge, hvad klokken var:

```

01 *ALE: a big Danish guy passed by and asked me for the
02 *ALE: time in Danish and I couldn't understand
03 *ALE: and then he got pissed off went away stopped
04 *ALE: come back to me
05 *ALE: we are in Denmark we speak Danish
06 *ALE: and left
07 *OLG: mm↵
08 *VIR: oh
09 *ALE: okay (.) welcome to Denmark
10 %com: laughter among the participants

```

I Alessandros fortælling af historien positionerer han sig i opposition til ”the big Danish guy” og distancerer sig derved fra positionen ”we are in Denmark we speak Danish”. Ved at fortælle at han lige var ankommet til Danmark, fremstiller Alessandro manden som urimelig i forventningen om, at Alessandro skulle kunne svare ham på dansk. Hans voicing af mandens respons i linje 05 trækker en klar linje til udsagnet ”Without the Danish language, no Danes”, som gruppen lige har diskuteret. Både Olga og Virginies minimale respons, og Alessandros eget sarkastiske coda til historien i linje 09 bidrager til en alignment, der distancerer dem fra udsagnet om dansk i Danmark. Selvom associationen til højreorienterede politikere ikke ligger først for, dukker den også op i begge grupper med deltagere, der ikke er født i Danmark. De nævner både Dansk Folkeparti og Nye Borgerlige i diskussionen af udsagn om dansk i Danmark, og selvom de ikke ligefrem erklærer sig enige med nogen af dem, er der ikke den samme kraftige afstandtagen, som vi ser hos de fleste af de grupper, hvor deltagerne er født i Danmark – måske fordi man som indvandrere ikke har samme behov for eller lyst til tydeligt at positionere sig i opposition til indvandrerkritiske politikere.

Mens Svend- og Pia-typerne i høj grad handler om, hvordan deltagerne positionerer sig politisk, drejer Jonna- og Dank memmer-typerne sig om at positionere sig ud fra kategorien alder. Jonna-typen er primært knyttet til citaterne om juleshopping på Strøget (nummer 7), hvordan dansk er kronisk inficeret af engelsk (nummer 1) og Twitter-citatet om, at i Danmark taler vi dansk (nummer 6). Typen har altså mange overlap med DF-typen, men forskellen er, at Jonna er karakteriseret ved sin alder og teknologiskepsis, mens DF’eren primært er kategoriseret ved sine politiske holdninger. En anden forskel er, at Jonna-typen i høj grad er en, deltagerne kender fra deres eget liv, fx familiemedlemmer eller ældre venner. Dette forhold forklarer måske, hvorfor Jonna-typen (i modsætning til de andre typer) skaber umiddelbart mere kompleks stancetaking internt i grupperne. Da fx CS:GO-gamerne diskuterer citatet om juleshopping, er det første, de etablerer, at det ikke er noget, de har oplevet, eller det i al fald ikke er problem for dem, at der tales engelsk i danske butikker. De skaber dermed alignment om at distancere sig fra udsagnet og Jonna-typen, dog uden den samme kraftige afstandtagen som til Pia-typen:

- 01 *KAS: ej jeg siger jeg kan sagtens relatere til det her
 02 *KAS: ja fordi [jeg har] familiemedlemmer
 03 *LAS: [mm]
 04 *KAS: der er virkelig dårlige til engelsk
 05 *LAS: m[m]

06 *JON: [m]m
 07 *KAS: øh som som godt kunne være typen
 08 *KAS: der synes det var lidt for meget
 09 *KAS: at man ikke en gang kunne finde nogen på Strøget
 10 *KAS: der snakkede dansk ikke altså
 11 *LAS: jo jo
 12 *KAS: og der er jeg personligt (1.1)
 13 *KAS: mega[ligeglad]
 14 *Jon: [fløjtende] ja ja ja
 15 *KAS: [ha ha ha]
 16 *JON: [ha ha ha]
 17 *LAS: [ha ha]
 18 *KAS: alt[så]
 19 *LAS: [men øh]men så lad os tage udgangspunkt i
 20 *LAS: hvad vi selv synes
 21 *LAS: jeg [synes] da også det er synd for min mormor
 22 *JON: [ja]
 23 *LAS: hvis hun lige pludselig skal tage stilling
 24 *LAS: og [ikke] kan tale [engelsk] og sådan noget men
 25 *JON: [mm] [mm]
 26 *LAS: [men] men
 27 *KAS: [ja]
 28 *LAS: der er muligheder for at komme uden om det altså
 29 *LAS: måske du køber dine handsker et andet sted
 30 *LAS: [måske du kan]
 31 *KAS: [ha ha ha]
 32 *JON: ja
 33 *LAS: bede om at snakke med en ekspedient der taler
 34 *LAS: dansk altså

Kasper indtager et stance af forståelse for, at man kan synes, det er 'for meget', at der ikke er dansktalende ekspedienter, hvis man ikke er god til engelsk. Han fremhæver egne familiemedlemmer som måske grundet deres engelskkompetencer ville opleve det sådan. Samtidig er han også hurtig til at understrege, at personligt er han 'megaligeglad' (l. 13), hvilket minimerer hans stanceinvestering. På denne måde kan han indtage en position som

en kompetent engelskbruger, der begår sig godt i et dansk- og engelsksproget samfund, men også som en, der har forståelse for andres kompetencer og oplevelser. Både Lasse og Jon følger Kaspers argumentation med en hel del minimal respons. Efter at Kasper har tonet rent flag i linje 12, udbryder fælles latter, hvorefter Lasse udtrykker, at han også synes, det ville være synd for hans mormor, hvis hun står i en situation, hvor hun ikke kan begå sig på engelsk, men at hun også ville have alternativer. På denne måde får Lasse bragt en aldersrelateret kategori (mormor) i spil og skabt et argument for, hvorfor deltagerne ikke behøver tage hensyn til denne gruppe i deres prioritering, men blot kan tage udgangspunkt i ”hvad vi selv synes”. Alt i alt kræver denne type lidt mere interaktionelt arbejde, før deltagerne kan opnå alignment.

I ovennævnte udveksling bliver Jonna-typen – eller boomeren – også etableret som én, der har lov til at være utilfreds med engelsk i samfundet, fordi typen opfattes som en med manglende engelskkompetencer grundet sin alder. En lignende form for tilskrivning af formildende karakteristik ses i rollespillergruppen, hvor deltagerne diskuterer, hvor de skal placere citat nummer 6 (”I Danmark taler vi Dansk”). Fx har Johanne følgende overvejelse, som viser, at hun er mere eller mindre enig i udsagnet alt efter hvilken type, der har udtalt det:

- 01 *JOH: i Danmark taler vi dansk jeg har det bare som om
- 02 *JOH: den kommer i en kontekst som er fremmedfjendsk
- 03 *LIV: [ja]
- 04 *AGN: [ja]
- 05 *JOH: og det er der det er derfor jeg gerne vil have den
- 06 *JOH: lavt ned det ved jeg ikke om den er men jeg har
- 07 *JOH: (0.3) enten det eller hø hø onkel
- 08 *JOH: og så må den godt komme højere op

Hvis udsagnet ”i Danmark taler vi dansk” kommer i en fremmedfjendsk kontekst, vil Johanne placere det langt nede på listen. Men hvis det er sagt af en ”høhø-onkel”, kan det godt komme højere op. Her konstrueres overlappet mellem DF/Pia- og boomer/Jonna-typen, men også at sidstnævnte er langt mere acceptabel – på trods af at udsagnet ikke ændrer sig, kun den forestillede type bag udsagnet. Dette hænger måske sammen med forestillingen om denne types oplevelser. I Fortnite-gruppen konstruerer medlemmerne i al fald en sur, gammel historielærer fra Aarhus eller en, der er ”bedstefaragtig” som afsender på et af de

mere engelskskeptiske citater (nummer 1) og forklarer, at denne type nok har det sådan med engelsk, fordi de er gamle og, som David udtrykker det, tænker ”oh my god, vi har kæmpet for dette moderland. Nu skal det engelske sprog ikke komme til vores sprog.” I alle tilfælde er der tale om en distancering fra boomer-typen hos de grupper, der konstruerer den, hvilket er grupperne med yngre deltagere (CS:GO-gamerne, rollespillerne, hjemmeværnssoldaterne og Fortnite-gamerne), men med en større forståelse for ’boomeren’ end ’Pia’.

Dank memer-typen drejer sig også om alder, men her er det den unge type, deltagerne positionerer sig i forhold til. Dank memer bliver aktiveret af citatet om, at engelsk er sejere end dansk. Gruppernes stancetaking følger deres alderssammensætning: Jo yngre gruppen er, desto mere positiv over for citatet og vice versa. Grupper med ikke-dansk baggrund er dog skeptiske over for citatet, deres alderssammensætninger til trods. I det følgende diskuterer Mette og Tina fra Hjemmeværnet de unges sprogbrug og skaber på mange måder en pendant til Fortnite-deltagernes fremstilling af boomer-typen; en type de ikke forstår, men hvis motivationer de prøver at forstå – og derigennem distancerer sig fra.

01 *MET: men men men hvis du er på Instagram
 02 *MET: og du følger den konto der hedder:
 03 *MET: er det hørt i København overhørt i København
 04 *MET: tror jeg den hedder
 05 *MET: så er der tit eksempler på hvad unge mennesker
 06 *MET: de siger til hinanden og så kan halvdelen
 07 *MET: af samtalen godt være på engelsk fordi ??du ka-??
 08 (0.6)
 09 *TIN: nå
 10 *MET: sådan l[idt]
 11 *TIN: [ja]
 12 (0.5)
 13 *MET: jeg ved ikke om det::
 14 *MET: de tror de selv er lidt mere lækre
 15 (0.4)
 16 *MET: jeg ved det ikke
 17 *TIN: xxx jeg tror sgu ikke det er sådan tænker
 18 (0.7)
 19 *MET: de gør det bare
 20 *TIN: de gør det bare fordi det er sådan

21 *TIN: de kommunikerer til daglig

20 *MET: mm

Der er kun de helt unge gamere, der uproblematisk identificerer sig med typen. Selv de forholdsvis unge rollespillere distancerer sig aldersmæssigt ved at omtale typen som en gymnasie- eller efterskoleelev.

Når vores deltagere konstruerer forskellige typer i deres diskussioner af opfattelser af engelsk i Danmark, får de således ikke kun sagt noget om 'de andre'. De får også tydeligt positioneret sig selv. Vores deltagere i 20'erne, 30'erne og 40'erne positionerer sig selv i tydelig opposition til det fremmedfjendske og i en vis grad til boomerens, men også til den helt unge engelskvenlige type – den type er yngre, end de selv er, og endnu mere engelskpositiv. De pensionerede landmænd aligner derimod med boomertypen og til en vis grad med den fremmedfjendske, i hvert fald giver udtalelsen om, at juleshopping-eksemplet kunne være sagt af "sådan nogen som os" og "en DF'er" anledning til at tro, at de to kategorier overlapper. De alleryngste deltagere distancerer sig aktivt fra den globaliseringsvenlige og veluddannede type ved at beskrive ham som "en gammel en", mens landmændene gør det samme ved at beskrive ham som ung. De alleryngste forholder sig som de eneste ikke til den fremmedfjendske kategori, mens de både i sprogbrug og positionering aligner med den helt unge, engelskpositive type – bl.a. ved at konstruere 'de gamle' som nogle, der er engelskskeptiske.

6 Diskussion og konklusion

To ting er slående i vores datamateriale: For det første at deltagerne kun i mindre grad forholder sig til citaterne og i større grad til, *hvem* der har sagt citaterne. Og for det andet, at langt de fleste af de stereotyper, deltagerne konstruerer, er nogen, de distancerer sig fra. På den måde bliver diskussioner af opfattelser af engelsk i Danmark i høj grad en positioneringsøvelse, hvor deltagere og grupper forhandler stances og derigennem konstruerer deres egen identitet. Konstruktionen af de ovenstående fire stereotyper bliver dermed en brik i spillet om, hvem man vil associeres med, og især om hvem man ikke vil associeres med.

Vi begyndte studiet med at ville studere, hvilke sprogideologier deltagerne trækker på, når de forholder sig til engelsk i Danmark. Undervejs i dataindsamlingen og i analysen blev det tydeligt, at et mere frugtbart perspektiv ville være at se på *det sprogideologiske arbejde* – i form af positionering og konstruktionen af stereotyper – som deltagerne samskaber i

interaktionen i løbet af fokusgrupperne. Det ligger godt i tråd med Irvines (2022: 233) argument om, at et af de vigtigste skift inden for sprogideologiforskningen er ”a shift of focus away from “ideologies” (linguistic or semiotic) as objects, as wholes, as things to identify and describe. We move, instead, to the ideological work that is discoverable in semiotic activity and in the social projects those activities pursue”. Fremtidig forskning i sprogideologier i Danmark kan med fordel udforske denne teoretiske og metodiske vinkel frem for kun at fokusere på at finde frem til underliggende sprogideologier.

Det er bemærkelsesværdigt, at de fire typer, vi ser i datamaterialet, er konstrueret omkring netop hhv. alder og politisk ståsted. Disse kategorier er altså meningsfulde for alle deltagere, når de diskuterer engelsk (og dansk) i Danmark, hvad end deres egen baggrund måtte være. Dette tyder på, at alle grupperne deler sprogideologiske forestillinger og fortolkningsrepertoarer, omend de positionerer sig forskelligt i forhold til dem. Vi kunne kalde disse for sprogideologiske grundfortællinger om engelsk i Danmark. En grundfortælling om engelsk i Danmark er således, at brugen af engelsk hænger tæt sammen med alder. Jo mere man bruger engelsk, desto yngre er man. Og jo mere positiv eller ligefrem ukritisk man er overfor engelsk, desto yngre er man. Allerede for over tyve år siden fandt Heidemann Andersen (2001, 2002), at unge generelt var positive over for engelsk. Vi viser, at i dag er unges engelskpositivitet blevet en del af den fælles fortælling om engelsk i Danmark. En del af den samme fortælling er, at ældre danskere både har svært ved at begå sig på engelsk (som historierne om mormor og Magda på 85 viser) og er mere skeptiske over for brugen af engelsk i det danske samfund. Man kan argumentere for, at den samme grundfortælling også indeholder en forbindelse mellem alder og teknologi. Yngre mennesker er ikke bare engelskpositive, men også internetkyndige, mens ældre er det modsatte. En anden sprogideologisk grundfortælling sammenkæder skepsis over for engelsk med ideologien om ”(kun) dansk i Danmark” og med et højreorienteret, fremmedfjendsk politisk ståsted, i vores materiale eksemplificeret ved Pia Kjærsgaard og Inger Støjberg. Her handler engelskskepsis altså ikke om ens personlige sprogkompetencer, men om en politisk forankret skepsis mod det udefrakommende. Som en del af samme fortælling sammenkædes en positiv indstilling til fremmedsprog generelt og engelsk specifikt med en åbenhed over for globalisering og kapitalisme, her eksemplificeret ved Mette Frederiksen, Lars Løkke, Liberal Alliance og Dansk Arbejdsgiverforening.

Ved at få en forståelse for de sprogideologiske grundfortællinger, vores deltagere trækker på i relation til engelsk, kan vi også få en forståelse for, hvilke sociolingvistiske forandringer, der er på spil. Tidligere blev engelsk i Danmark ofte diskuteret ud fra en trussel versus

mulighed-diskurs, mens kvalitative studier fandt, at engelsk blev associeret med modernitet, internationalisering og specifikke anglo-amerikanske subkulturer (Preisler 1999, Thøgersen 2010). Når vores deltagere i dag diskuterer engelsk i Danmark, handler det om alder, engelskkompetencer og tilstedeværelsen af og reaktioner på 'det fremmede' i Danmark. Når vi ser på disse ændringer ud fra et sociolingvistisk forandringsperspektiv, kan vi se, at forandringer i sprogbrug, sprogideologier og samfundsmæssige forandringer hænger tæt sammen.

I forhold til sprogbrug er engelsk i dag massivt til stede i danskernes hverdag på en helt anden måde end for 25-30 år siden (Thøgersen og Preisler 2023). Og tilstedeværelsen af engelsk i Danmark i dag hænger netop sammen med de faktorer, som de nye sprogideologiske grundfortællinger trækker frem: Engelsk spiller i dag en helt anden og meget større rolle i uddannelsessystemet såvel som i medierne. Det betyder, at yngre danskere i dag har et helt andet forhold til engelsk end de ældre. Den yngre generation har mødt engelsk i hverdagen, fra de var helt små, mens engelsk for de ældre langt op i livet var et fremmedsprog, man kun stødte på i mindre omfang i skolen og ved kontakt med folk i engelsktalende lande. Brugen af engelsk i Danmark i dag hænger også sammen med, at der er sket betydelige ændringer i mediebilledet. Med fremkomsten af computeren, internettet og smartphonen har vi fået adgang til en langt bredere vifte af medietilbud, og mange af dem er på engelsk. Til forskel fra gamle, mere passive medier som flow-tv, byder de nye medier også på talrige muligheder for selv aktivt at bruge engelsk, fx ved at skabe indhold til TikTok eller YouTube eller ved at kommentere på opslag på Facebook og Instagram. Ligesom med den ændrede rolle for engelsk i uddannelsessystemet, er der også her store forskelle blandt de forskellige aldersgrupper.

Ændringerne i mediebilledet er én vigtig samfundsmæssig ændring. En anden er den øgede transnationale mobilitet, ikke mindst på arbejdsmarkedet. I dag spiller engelsk en vigtig rolle på mange danske arbejdspladser (Thøgersen og Lønsmann u.b.), ikke mindst arbejdspladser med mange internationale ansatte (Lønsmann 2011). Den mobilitet præger det danske samfund i form af en øget sproglig og kulturel diversitet, men den præger også i høj grad det politiske landskab, hvor såvel indvandring og integration som Danmarks konkurrenceevne på det globale marked i høj grad har været på dagsordenen i de seneste årtier. Fordi disse samfundsmæssige ændringer hænger tæt sammen med ændringer i brugen af engelsk, kommer engelsk til at indekseres 'det fremmede', hvad enten man er positiv over for den globale markedsplads eller skeptisk over for indvandring til Danmark. Alle deltagerne kender til denne grundfortælling, der sammenkæder engelsk med globalisering

og migration, og er aktivt investeret i positionere sig i forhold til de typer, den grundfortælling bringer i spil. At tale om sprog er at tage stilling på normernes kampplads.

Både når det kommer til tilstedeværelse af ændringer i medie billedet, og når det handler om migration og migrationspolitik, ser vi altså, at samfundsmæssige ændringer i høj grad afspejler sig i sprogbrugen, såvel som i ændrede sprogideologiske grundfortællinger. Ved at se på, hvordan deltagerne diskuterer engelsk i Danmark ved hjælp af bestemte aldersbestemte og politisk definerede typer, hvordan de positionerer sig i forhold til de typer og hvilke sprogideologiske grundfortællinger, de trækker på, får vi altså ikke bare en større forståelse af, hvordan engelsk opfattes af forskellige grupper i det danske samfund, men også af hvilke sociolingvistiske forandringer, der aktuelt er på spil i Danmark.

Note

Artiklen er et produkt af projektet *English and Globalisation in Denmark: A Changing Sociolinguistic Landscape*, et 4-årigt projekt finansieret af Danmarks Frie Forskningsfond | Kultur og Kommunikation, <https://engerom.ku.dk/forskning/centre/english-and-globalisation-in-denmark/>. Forfatterne vil gerne takke projektets øvrige deltagere, Marianne Hugaard Skov, Aisara Yessenova, Janus Mortensen og Jacob Thøgersen samt medlemmer af projektets advisory board Nikolas Coupland, Sari Pietikäinen, Jette G. Hansen og Tore Kristiansen for deres værdifulde input og frugtbare kommentarer til en tidligere version af artiklen.

Transskriptionsnøgle

01	linjenummer
(1.0)	pause målt i millisekunder
*JOH:	Speaker ID
↗	Stigende intonation
↘	Faldende intonation
ik-	afbrudt tale
ikke:	forlænget lyd
[men]	overlappende tale
[mm]	
%ges	transkribentens beskrivelser af gestik
%com	transkribentens kommentarer
ha ha	latter

?? tale, transkribenten er usikker på
 xxx tale, transkribenten ikke kan høre

Litteratur

- Agha, Asif 1998: Stereotypes and registers of honorific language. *Language in society* 27/2. 151–193.
- Coupland, Nicolas 2014: Sociolinguistic change, vernacularization and broadcast British media. Jannis Androutsopoulos (red.) *Mediatization and sociolinguistic change*. Berlin: De Gruyter. 67–96.
- Du Bois, John W. 2007: The stance triangle. Robert Englebretson (red.) *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam: John Benjamins. 139–182.
- Eckert, Penelope 2008: Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics*, 12/4. 453–476.
- Gal, Susan & Judith T. Irvine 1995: The boundaries of languages and disciplines: How ideologies construct difference. *Social Research* 62/4. 967–1001.
- Halkier, Bente 2008: *Fokusgrupper, 2. udg.* Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Harré, Rom & Luk van Langenhove 1991. Varieties of positioning. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 21(4). 393–407.
- Heidemann Andersen, Margrethe 2001: Engelsk i dansk: Sproglig normering. En undersøgelse af unge storkøbenhavnernes holdninger til bøjning og stavning af engelske ord i dansk. *Sprog i Norden*. 129–136.
- Heidemann Andersen, Margrethe 2002: *Engelsk i dansk: Sprogholdninger i Danmark. Helt vildt sjovt eller wannabeagtigt og ejendomsæglerkækt*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet: Det Humanistiske Fakultet.
- Irvine, Judith 2022. Revisiting theory and method in language ideology research. *Journal of Linguistic Anthropology* 32(1). 222–236.
- Kiesling, Scott 2022. Stance and stancetaking. *Annual Review of Linguistics* 8. 409–426.
- Kraft, Kamilla & Janus Mortensen 2022. Norms and stereotypes: Studying the emergence and sedimentation of social meaning. Janus Mortensen & Kamilla Kraft (red.) *Norms and the study of language in social life*. Berlin: Mouton de Gruyter. 97–124.
- Kristiansen, Tore 2009: Åbne og skjulte holdninger til engelskindflydelsen – hvad kan sprogpolitikken påvirke? *Sprog i Norden*. 95–112.

- Ladegaard, Hans J. & Itesh Sachdev 2006: 'I like the Americans... but I certainly don't aim for an American accent': Language attitudes, vitality and foreign language learning in Denmark. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 27/2. 91–108.
- Lave, Jean & Etienne Wenger 2001: Legitimate peripheral participation in communities of practice. Roger Harrison m.fl. (red.) *Supporting lifelong learning*. London: Routledge. 111–127.
- Lønsmann, Dorte 2009: From subculture to mainstream: The spread of English in Denmark. *Journal of Pragmatics* 41/6. 1139–1151.
- Lønsmann, Dorte 2011: *English as a corporate language. Language choice and language ideologies in an international company in Denmark*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitet, Institut for Kultur og Identitet.
- Potter, Jonathan & Margaret Wetherell 1987: *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.
- Preisler, Bent 1999: *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Thøgersen, Jacob 2007: "Hør dog hvad de siger." *At undersøge danskernes holdninger til engelsk*. Ph.d.-afhandling. Københavns Universitet: Nordisk Forskningsinstitut, Afdeling for Dialektforskning.
- Thøgersen, Jacob 2010: Coming to terms with English in Denmark: Discursive constructions of a language contact situation. *International Journal of Applied Linguistics* 20/3. 291–326.
- Thøgersen, Jacob & Dorte Lønsmann. Under bedømmelse: The prominence of English in Danish workplaces: Approaching a bilingual labour market.
- Thøgersen, Jacob & Bent Preisler 2023: Danskerne og det engelske sprog—dengang og nu. *NyS, Nydanske Sprogstudier* 64. 8–50.
- Wilkinson, Sue & Celia Kitzinger 2003. Constructing identities: A feminist conversation analytic approach to positioning in action. Rom Harré & Fathali M. Moghaddam (red.) *The self and others: Positioning individuals and groups in personal, political, and cultural contexts*. Westport: Greenwood. 157–180.

Kamilla Kraft
Adjunkt, ph.d.
Institut for Engelsk, Germansk og Romansk
Københavns Universitet

kamillakraft@hum.ku.dk

Dorte Lønsmann

Lektor, ph.d.

Institut for Engelsk, Germansk og Romansk

Københavns Universitet

dloensmann@hum.ku.dk

ⁱ For læsere, der ikke er bekendt med dansk politik i starten af 2020'erne, vil vi her ganske kort opridse det politiske landskab med fokus på de partier og personer, der nævnes i eksemplerne fra fokusgrupperne (som blev gennemført fra sommeren 2022 til januar 2024). I skrivende stund i juni 2024 definerer Liberal Alliance sig selv som "Danmarks mest liberale parti" og fører en økonomisk-liberalistisk politik med fokus på skattelettelser og reduktion af den offentlige sektor. Mette Frederiksen (Socialdemokratiet) har været statsminister siden 2019, fra 2022 i en såkaldt midterregering sammen med Venstre og Moderaterne, med Lars Løkke Rasmussen (Moderaterne, tidligere Venstre) som udenrigsminister. Dansk Folkeparti definerer sig selv som "danskernes parti" og har en stram udlændingepolitik som deres vigtigste mærkesag – en mærkesag der i øvrigt har spredt sig til Socialdemokratiet under Frederiksens ledelse. Dansk Folkeparti blev stiftet af Pia Kjærsgaard, som var leder af partiet indtil 2012, og som i 2024 fortsat repræsenterer partiet i Folketinget. Inger Støjberg (Danmarksdemokraterne, tidligere Venstre) blev som udlændinge- og integrationsminister for Venstre i perioden 2015-2019 kendt for sin indvandrerkritiske linje. Fra 2022 har Inger Støjberg været politisk leder af og folketingsmedlem for det nystiftede parti Danmarksdemokraterne, der ligesom Dansk Folkeparti har en stram udlændingepolitik som deres vigtigste mærkesag.

ⁱⁱ Siden 24. juli 2023 har mediet heddet X, men da vi indsamlede citaterne, hed det stadig Twitter.